

م. ۳۳۵
۲۲۵ ۴۱۶۳

به نام خدا

تنوع زیستی و بوم‌شناسی

گونه‌های غیر بومی و بیگانه مهاجم با نگاهی به تغییر اقلیم

مؤلفان:

دکتر مهناز ربانی‌ها

(عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور)

دکتر فریدون عوفی

(عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور)

ویراستار علمی:

دکتر نیما پورنگ

(عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور)

سرشناسه	: ربانی ها، مهناز، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: تنوع زیستی و بوم‌شناسی گونه‌های غیر بومی و ییگانه مهاجم با نگاهی به تغییر اقلیم/مولفان مهناز ربانی ها، فریدون عوفی؛ ویراستار علمی نیما پورنگ؛ ویراستار ادبی گل اندام آل علی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۴ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی)، نقشه (رنگی).
شابک	: 978-600-8451-48-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: تنوع زیستی
موضوع	: Biodiversity
موضوع	: حفاظت محیط زیست
موضوع	: Environmental protection
موضوع	: حیوان‌ها -- بوم‌شناسی
موضوع	: Animal ecology
موضوع	: گیاهان -- بوم‌شناسی
موضوع	: Plant ecology
موضوع	: تغییرات اقلیمی
موضوع	: Climatic changes
شناسه افزوده	: عوفی، فریدون، ۱۳۴۲ -
شناسه افزوده	: پورنگ، نیما، ۱۳۴۷ -، ویراستار
شناسه افزوده	: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور
رده بندی کنگره	: QH41/15
رده بندی دیویی	: ۵۷۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۳۱۲۱۷
وضعیت رکورد	: فیبا

نام کتاب: تنوع زیستی و بوم‌شناسی گونه‌های غیر بومی و ییگانه مهاجم با نگاهی به تغییر اقلیم

مؤلفان: دکتر مهناز ربانی ها، دکتر فریدون عوفی

ویراستار علمی: دکتر نیما پورنگ

ویراستار ادبی: گل اندام آل علی

شمارگان: ۶۰۰

چاپ اول: سال ۱۴۰۰

ناشر: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

ناظر چاپ: مدیریت اطلاعات و ارتباطات علمی

(نشانی: میدان هفت تیر، خیابان قائم مقام فراهانی، خیابان مشاهیر، نبش خیابان غفاری، پلاک ۵، موسسه

تحقیقات علوم شیلاتی کشور، تلفن ۸۸۳۸۱۰۶۸- www. ifsri.ir)

شابک: ۸-۴۸-۸۴۵۱-۶۰۰-۹۷۸ (ISBN : 978-600-8451-48-8)

قیمت: ۱۹۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور محفوظ است.

پیشگفتار

شناسایی و معرفی گونه‌های با قابلیت تهاجم و مهاجم از میان گونه‌های بیگانه و غیر بومی می‌بایست بر مبنای سه اصل بررسی منابع و مستندات آرشیوی، مراجعه به پایگاه داده‌ها (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی)، و پایش میدانی و بروز رسانی اطلاعات برنامه‌ریزی و صورت پذیرد. بدین منظور، گروه متخصصان گونه‌های مهاجم^۱ زیر نظر اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت^۲، فهرست گونه‌های مهاجم را بر اساس استانداردهای ارائه شده این اتحادیه و نیز از طریق انطباق با اطلاعات و داده‌های موجود در خصوص وضعیت پراکنش و تهاجم گونه، به طور ادواری مشخص و اعلام می‌نمایند. لذا، پیش از اینکه حضور این گونه‌ها باعث بروز مشکلات گسترده برای تنوع زیستی و جوامع انسانی شوند و زیان‌های اقتصادی بسیاری به بار آورند، می‌بایست با بررسی ارتباطات بوم‌شناختی آنها در مناطق جدید و معرفی شده، نسبت به اجرای برنامه‌های مدیریت پیشگیری و کنترل یا کاهش و حذف آنها اقدام نمود. بدیهی است که شناخت ویژگی‌های گونه و شرایط جغرافیایی و اقلیمی نقش مهمی را در موفقیت گام به گام مدیریتی ایفاء می‌کنند.

نویسندگان کتاب با توجه به موضوعات مذکور و بوم‌شناسی سوابق و تجربیات بیش از سه دهه در زمینه زیست‌بوم‌های ساحلی - دریایی و عضویت و حضور فعال در مجامع بین‌المللی از جمله گروه متخصصان گونه‌های مهاجم و کمیسیون بین‌المللی تغییر اقلیم و سلامت سازمان ملل^۳ و با در نظر گرفتن این موضوع که تاکنون کتاب تالیفی فارسی در زمینه ارتباط زیست‌بومی گونه‌های بیگانه مهاجم با پدیده تغییر اقلیم به چاپ نرسیده است، اقدام به تدوین این کتاب نمودند. ضرورت افزایش سطح دانش پژوهشگران و دانشجویان و اهمیت در اختیار داشتن منبع جدید و بروز قابل استفاده برای علاقمندان در زمینه‌های تخصصی تنوع زیستی، بوم‌شناسی، محیط زیست، شیلات، منابع طبیعی، علوم جانوری و گیاهی، مورد توجه و تأکید نگارندگان بوده است. همچنین جلب توجه سیاست‌گذاران و مدیران و مسئولان تصمیم‌گیرنده ملی در بخش امنیت غذایی و توجه به اهمیت نقش فراموش شده مدیریت

^۱ Invasive species Specialist Groups - ISSG

^۲ International Union for Conservation of Nature - IUCN

^۳ International Commission on Climate Change and Health

راهبردی در حفاظت از سلامت و امنیت منابع ملی در ثبات و پایداری امنیت غذایی، از جمله مواردی است که می‌توان از مطالب ارائه شده در کتاب بهره‌برداری نمود. زیرا از سویی، اهمیت مخاطرات و تهدیدات حضور و گسترش گونه‌های بیگانه و مهاجم برای حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی کشور و از سوی دیگر، شناخت پیامدهای ناشی از تغییر اقلیم بر طبیعت و زیست‌مندان بومی، از اولویت‌هایی است که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد. در همین ارتباط الزامات قانونی در کنوانسیون‌های بین‌المللی نظیر تنوع زیستی^۱ و کنوانسیون چار چوب تغییر اقلیم^۲ به عنوان یکی از اهداف توسعه پایدار سازمان متحد^۳، از سوی نهادهای ملی از جمله سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت جهاد کشاورزی برای افق ۲۰۳۰ مورد تأکید قرار گرفته شده است.

موضوعات این کتاب در قالب ده فصل و سه پیوست تنظیم و ارائه شده است. در فصل اول مفاهیم اولیه، اثرات جایگزینی، مسیرهای معرفی، چگونگی تثبیت و پیش‌بینی رفتار گونه‌های بیگانه و مهاجم، در فصل دوم و سوم تعاریف مربوط به واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی پراکنش جغرافیایی و زیست‌بومی گونه‌های بیگانه و مهاجم، در فصل چهارم اهمیت و جایگاه تنوع زیستی در کنوانسیون‌ها و حفاظت از گونه‌ها، اصول طبقه‌بندی و معیارهای تغییر وضعیت حفاظتی گونه‌ها، در فصل پنجم پیامدها و اثرات تغییر اقلیم بر حضور و گسترش گونه‌های مهاجم و تغییرات ایجاد شده در چرخه زندگی، روابط اکولوژیک و ساختار زیستگاهی و جمعیت زیست‌مندان، در فصل ششم معرفی گونه‌های مهاجم جهان و ایران، در فصل هفتم بررسی گسترش و همه‌گیری جهانی ویروس کرونا^۴، در فصل هشتم ارزیابی ریسک اکولوژیک^۵ گونه‌های بیگانه و مهاجم، در فصل نهم مدیریت داده‌ها و اطلاعات و معرفی بانک‌های جهانی گونه‌های مهاجم و در فصل دهم مدیریت پیشگیری و کنترل گونه‌های بیگانه و مهاجم ارائه شده است.

امید است که با همفکری و مشارکت آگاهانه جامعه به‌خصوص گروه کارشناسان و متخصصان در موسسات پژوهشی و صاحب‌نظران و دانشجویان در مراکز دانشگاهی و همراهی و حمایت مدیران تصمیم

¹ Convention of Biological Diversity – CBD

² UN Framework Convention on Climate Change – UNFCCC

³ UN Sustainable Development Goals – SDGs

⁴ Corona virus, COVID-19

⁵ Environmental Risk Assessment -ERA

ساز و مسئولان سیاست‌گذار که نقش به‌سزایی در جهت اصلاح امور خواهند داشت، شاهد برنامه‌ریزی و اجرای دقیق برنامه جامع و یکپارچه (همگام و هماهنگ با کشورهای منطقه و در سطح بین‌الملل) با هدف مدیریت حفاظت از تنوع زیستی و منابع طبیعی، امنیت غذایی، سلامت جامعه و بهره‌برداری پایدار محیط زیستی از منابع و ذخایر ارزشمند کشور عزیزمان ایران باشیم.

در خاتمه لازم می‌دانیم از ریاست محترم موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور و همکاران محترم در مدیریت اطلاعات و ارتباطات علمی موسسه به منظور مساعدت‌های لازم در روند چاپ این اثر صمیمانه تشکر و قدردانی نماییم.

مهناز ربانی‌ها، فریدون عوفی

www.ketab.ir